

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 321/2019-17

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 7. novembra 2019 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej a zo sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátkou JUDr. Evou Mišíkovou, Advokátska kancelária JUDr. E. Mišíková & JUDr. Ing. R. Cádra, s. r. o., Partizánska 2, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Ndt 11/2019 a jeho uznesením z 28. augusta 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého rozhodnutia a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 1. októbra 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Ndt 11/2019 a jeho uznesením z 28. augusta 2019 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že najvyšší súd v trestnej veci obžalovaného sťažovateľa pre obzvlášť závažný zločin zneužívania právomoci verejného činiteľa v štádiu pokusu napadnutým uznesením rozhodol o návrhu poškodeného na odňatie a prikázanie veci tak, že podľa § 23 ods. 1 Trestného poriadku trestná vec obžalovaného sťažovateľa vedená na Okresnom súde Martin pod sp. zn. 3 T 41/2018 sa Okresnému súdu Martin odníma a prikazuje sa Okresnému súdu Trnava.

Poškodený dôvodnosť označeného návrhu prioritne oprel o predchádzajúce pôsobenie obžalovaného sťažovateľa vo funkcii riaditeľa Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Martine, ako aj riaditeľa Obvodného oddelenia Policajného zboru v [REDAKOVANÉ]. Pri výkone svojej funkcie sa podľa poškodeného sťažovateľ nepochybne pravidelne na súčinnostných poradách stretával s funkcionármi štátnej správy Okresného súdu Martin, prípadne aj s inými sudcami dotknutého okresného súdu. Pôsobenie obžalovaného sťažovateľa na predmetnej verejnej funkcii bolo podľa poškodeného aj dôvodom, pre ktorý bolo vyšetrowanie danej trestnej veci vedené vyšetrowateľom Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Banskej Bystrici, teda mimo obvodu Žilinského samosprávneho kraja. Obžalovaný sťažovateľ zároveň ako primátor

mesta [REDACTED] z titulu svojej funkcie uzatváral podľa poškodeného manželstvo sudkyne trestného úseku Okresného súdu Martin [REDACTED]. Uvedené skutočnosti v ich spojení vedú poškodeného k záveru o zaujatosti sudcov Okresného súdu Martin v danej trestnej veci, a to z pohľadu objektívneho testu nestrannosti. V nadväznosti na uvedené poškodený navrhol odňať trestnú vec obžalovaného Okresnému súdu Martin a prikázať ju inému súdu toho istého druhu a stupňa mimo územného obvodu Krajského súdu v Žiline.

2.1 Najvyšší súd v odôvodnení napadnutého uznesenia okrem iného uviedol:

«Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako najbližšie spoločne nadriadený súd preskúmal spis vzťahujúci sa na trestnú vec obžalovaného a zistil, že na podklade návrhu splnomocnenca poškodeného je nutné tento rozdeliť na prvotné skúmanie naplnenia zákonných podmienok na odňatie trestnej veci obžalovaného Okresnému súdu Martin; následne najvyšší súd v ďalšej fáze skúmal existenciu týchto podmienok aj vo vzťahu ku Krajskému súdu v Žiline.

Po vykonaní... prieskumu dospel k záveru, že trestnú vec obžalovaného bude potrebné a vhodné prikázať inému súdu toho istého druhu a stupňa mimo územného obvodu Krajského súdu v Žiline, a to riadiac sa nasledovným:...

Z predloženého spisu nevyplývajú dôvody na vylúčenie sudcov v zmysle § 31 ods. 2 až ods. 4 Trestného poriadku, a preto najvyšší súd upriamil pozornosť na skúmanie dôvodov na vylúčenie sudcov podľa § 31 ods. 1 Trestného poriadku z dôvodu pochybností o nezaujatosti pre ich pomer k prejednávanej veci alebo osobám, ktorých sa úkon priamo týka, k obhajcovi, zákonnému zástupcovi, splnomocnencovi, respektíve ich pomer k inému orgánu činnému v trestnom konaní...

Napriek skutočnosti, že nie všetci sudcovia Okresného súdu Martin vyjadrili zaujatosť, resp. existenciu akéhokoľvek vzťahu k trestnej veci obžalovaného a jeho osobe, je nutné opätovne zdôrazniť, že objektívna nestrannosť sa nesmie posudzovať výlučne podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Inak povedané, sudca síce môže subjektívne rozhodovať absolútne nestranne, ale napriek tomu jeho nestrannosť môže byť vystavená oprávneným pochybnostiam so zreteľom na jeho štatút či funkcie, ktoré vo veci vykonával. V konkrétnom prípade je najvyšší súd názoru, že do množiny faktorov,

ktoré môžu takéto pochybnosti oprávnene vyvolať, možno jednoznačne zaradiť aj prípadné kolegiálne alebo aj priateľské vzťahy medzi sudcami vykonávajúcimi funkciu na Okresnom súde Martin. V prípade tvoriacom predmet prieskumu najvyššieho súdu je v spojení so skutočnosťami uvádzanými splnomocnencom poškodeného v návrhu na odňatie a prikázanie veci nepochybne namieste konštatovať existenciu oprávnených pochybností v súvislosti s tak objektívnou, ako aj subjektívnou kvalitou nestrannosti a nezaujatosti sudcov Okresného súdu Martin, resp. iných osôb podieľajúcich sa na tomto okresnom súde na výkone súdnictva, a to aj (no nielen) z dôvodu, že značná časť sudcov označeného okresného súdu vyjadrila svoju zaujatosť s poukazom na materiálne skutočne závažné okolnosti, ktoré sú pre konštatovanie týchto pochybností aj kvalifikačné mimoriadne závažného a nanajvýš relevantného charakteru.

V spojení s vyššie opisovanou kvalitatívnou charakteristikou objektívnej nestrannosti má najvyšší súd za to, že čo sa Okresného súdu Martin týka, niet rozumnej pochybnosti o tom, že vyššie uvedené môže vzhľadom na intenzitu obáv o objektivitu súdneho rozhodovania slúžiť ako priam učebnicový príklad naplnenia tzv. objektívnych dôvodov pre odňatie veci príslušnému súdu a jej prikázanie inému súdu toho istého druhu a stupňa.

Po prijatí skôr formulovaných záverov vo vzťahu k Okresnému súdu Martin sa následne najvyšší súd zaoberal v rámci vyššie vymedzeného postupu dôvodnosťou návrhu splnomocnenca poškodeného v časti týkajúcej sa prikázania predmetnej trestnej veci okresnému súdu nachádzajúcemu sa mimo územného obvodu Krajského súdu v Žiline, ako krajskému súdu funkčne nadriadenému Okresnému súdu Martin.

Napriek skutočnosti, že z rýdzo formálneho hľadiska ide vo vzťahu ku Krajskému súdu v Žiline o jemne odlišnú situáciu (a to najmä s poukazom na skutočnosť, že svoju zaujatosť, resp. skutočnosti vyvolávajúce objektívne pochybnosti o ich nestrannosti uviedli len dvaja sudcovia naposledy označeného súdu), na tomto mieste najvyšší súd znovu akcentuje objektívny aspekt nestrannosti, ktorý je kvalitatívne založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k stranám sporu, resp. aj k ich zástupcom. Posúdenie nestrannosti sudcu totiž nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného

sudcu je pritom to, či obava je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar v Spojené kráľovstvo), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Z uvedeného však nevyplýva, že zákon spája vylúčenie sudcov iba so skutočne preukázanou zaujatosťou, ale dôvodom takéhoto rozhodnutia môže byť aj len pochybnosť o ich nezaujatosti za súčasnej existencie konkrétnych a skutkovo oprávnených pochybností.

Po oboznámení sa s obsahom spisu najvyšší súd považuje za potrebné len ilustračne upozorniť na skutočnosť, že zo skutkovej vety obžaloby (č. l. 434 a nasl. spisu) vyplýva, že obžalovaný sa mal skutku uvedeného v obžalobe dopustiť napriek skutočnosti, že mal vedomosť o tam podrobne uvedených právoplatných rozsudkoch Krajského súdu v Žiline, z odôvodnenia ktorých vyplynulo, že v danom prípade je viazaný práve výrokom tam citovaných rozsudkov a nie jeho právnym názorom tak, ako to uvádza v obhajobnej argumentácii obžalovaný.

Zároveň najvyšší súd považuje za nemenej dôležité upozorniť aj na procesný dej predchádzajúci podaniu obžaloby, a to že v trestnej veci obžalovaného bolo z dôvodu zaujatosti vykonávané vyšetrovanie mimo územného obvodu v Žilinského samosprávneho kraja (pozn.: príkazom prezidenta Policajného zboru SR bola trestná vec obžalovaného prikázaná vyšetrovateľovi Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Banskej Bystrici), a to z dôvodu pracovných a osobných väzieb obžalovaného, ktorý je primátorom mesta [REDAKOVANÉ] a zároveň pôsobil ako riadiaci funkcionár Policajného zboru v dotknutom územnom obvode.

Z obsahu spisu je rovnako zrejmé, že prednostom mestského úradu v [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] je v súčasnosti bývalý riaditeľ odboru kriminálnej polície Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Žiline [REDAKOVANÉ] (č. l. 2 a nasl. spisu). Zo znenia § 17 ods. 1, ods. 2 v spojení s § 29a zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení je pritom zrejmé, že prednosta mestského úradu za svoju činnosť zodpovedá primátorovi mesta, ktorého primátor zároveň aj vymenúva aj odvoláva...

Reflektujúc aktuálny vývoj rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva v skôr načrtnutých intenciách najvyšší súd dodáva, že v súčasnosti možno v rámci judikatórneho posunu badať zvýšený dôraz práve na objektívnu stránku nestrannosti súdneho rozhodovania, teda z pohľadu toho, ako sa vzťah vo veci konajúceho a rozhodujúceho súdu k veci (resp. zúčastneným osobám) javí zvonka a ako sa javí alebo môže javiť verejnosti. Je tomu tak z dôvodu, že pomer vylúčenej osoby, prípadne konkrétneho orgánu ochrany práva k veci samej musí mať celkom konkrétnu podobu nielen osobného, no takisto aj inštitucionálneho charakteru.

Úplným záverom najvyšší súd uzatvára, že nakoľko zo znenia § 31 ods. 1 Trestného poriadku v spojení s meritom trestnej veci obžalovaného vyplýva, že prejednávanou vecou je potrebné rozumieť skutok a všetky faktické okolnosti s ním súvisiace, je nutné prijať nepochybný záver, že konanie na akomkoľvek okresnom súde v územnom obvode Krajského súdu v Žiline by v konečnom dôsledku nebolo možné tak z pohľadu ostatných subjektov trestného konania, no predovšetkým najmä z objektívneho hľadiska, považovať za skutočne vedené zásadou nestrannosti a nezávislosti súdneho rozhodovania...

Nemožno rozhodne opomenúť ani skutočnosť, že vzhľadom na postavenie obžalovaného ako vedúceho verejného činiteľa v oblasti vyššie charakterizovanej jednotky územnej samosprávy spolu s tým súvisiacimi služobnými povinnosťami a hierarchickými, prípadne horizontálnymi vzťahmi existujúcimi v rámci usporiadania orgánov územnej samosprávy (resp. navonok) v územnom rozsahu Žilinského samosprávneho kraja, je toto ďalším závažným dôvodom posilňujúcim intenzitu pochybností o objektivite inak vecne, miestne a aj funkčne príslušných súdov vo vzťahu k prejednáwanej veci a s ňou súvisiacimi procesnými úkonmi...

Najvyšší súd zdôrazňujúc nutnosť dôvery občanov v autoritu súdneho rozhodovania, ktorá je vnímaná predovšetkým perspektívou nestranného a nezúčastneného pozorovateľa a zároveň predstavuje jednu zo základných charakteristík demokratického právneho štátu dospel k záveru, že v predmetnej trestnej veci je bez akýchkoľvek pochybností vhodné a potrebné odňať trestnú vec obžalovaného [REDAKOVANÉ] Okresnému súdu Martin a prikázať ju Okresnému súdu Trnava ako súdu toho istého druhu a stupňa mimo územného obvodu Krajského súdu v Žiline.

V spojení s právnými úvahami podrobne rozvinutými v predchádzajúcich odsekoch je zrejmé, že takýmto spôsobom bude v tejto trestnej veci lepšie zabezpečené uplatnenie základných zásad trestného konania prostredníctvom súdu, ktorému je vec delegovaná, a to najmä zásady spravodlivého prejednanja veci v primeranej lehote, náležitého zistenia skutkového stavu veci v rozsahu nevyhnutnom na rozhodnutie, o ktorom nebudú dôvodné pochybnosti, no najmä plného rešpektovania významu nestrannosti sudcu pre dôveru verejnosti v súdnu moc tak, aby táto obstála v tzv. objektívnom teste nestrannosti orgánu súdnej moci (Kinský v Česká republika, Olujić v Chorvátsko).»

3. Podľa sťažovateľa ak by sme ustálili, že názor najvyššieho súdu vyslovený v napadnutom uznesení je správny, potom došlo k porušeniu jeho ústavných práv tým, že členom senátu najvyššieho súdu, ktorý konal v napadnutom konaní sp. zn. 3 Ndt 11/2019 a rozhodoval o vydaní napadnutého uznesenia, bol aj sudca [REDAKOVANÉ], na ktorého sa vzťahujú všetky dôvody, na základe ktorých najvyšší súd konštatoval absenciu nestrannosti sudcov Okresného súdu Martin a Krajského súdu v Žiline, ako aj absenciu zdania nestrannosti u samotných týchto súdov z inštitucionálneho hľadiska. Sudca [REDAKOVANÉ] totiž pôsobil od roku 1997 až do 31. decembra 2015 ako riadiaci predseda senátu na Krajskom súde v Žiline, pričom na tom istom súde pôsobil od roku 2009 do roku 2015 dokonca ako predseda trestnoprávneho kolégia. Podľa sťažovateľa v tomto období sťažovateľ už zastával funkciu riaditeľa Obvodného oddelenia Policajného zboru [REDAKOVANÉ] (1998 – 2009), následne funkciu riaditeľa Okresného riaditeľstva Policajného zboru Martin (2011 – 2012) a pôsobil aj ako primátor [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (do tejto funkcie bol zvolený v komunálnych voľbách 15. novembra 2014). Sťažovateľ dopĺňa, že v období, keď pôsobil v uvedených funkciách sudca [REDAKOVANÉ] na Krajskom súde v Žiline, bývalý prednosta [REDAKOVANÉ] zastával funkciu 1. zástupcu riaditeľa Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Žiline (od 5. augusta 2010) a od 1. januára 2011 až do letných mesiacov roku 2012 zastával funkciu riaditeľa odboru kriminálnej polície Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Žiline. V tomto období bola podľa sťažovateľa na [REDAKOVANÉ] vznesená požiadavka na vyjadrenie súhlasu s ustanovením [REDAKOVANÉ] (brata [REDAKOVANÉ]) do riadiacej funkcie Okresného riaditeľstva Policajného zboru Liptovský Mikuláš, s čím [REDAKOVANÉ]

nesúhlasil, v dôsledku čoho mohlo dôjsť k zhoršeniu vzťahov medzi ním a [REDACTED]

3.1 Podľa sťažovateľa aj na sudcu [REDACTED] (vzhľadom na jeho nedávne približne 18-ročné pôsobenie na Krajskom súde v Žiline) sa v plnom rozsahu vzťahuje tvrdenie najvyššieho súdu vyslovené v napadnutom uznesení vo vzťahu k sudcom Krajského súdu v Žiline, kde najvyšší súd uvádza, že je možné zároveň prakticky kalkulovať aj existenciou takého rizika, že sudca, ktorý vo veci rozhoduje, bude z materiálneho hľadiska pri rozhodovaní prerokovanej problematiky hoci aj podvedomým, abstraktným spôsobom reflektovať práve predchádzajúce rozhodnutia Krajského súdu v Žiline.

3.2 Sťažovateľ po druhej dôvodí, že ak by sme, naopak, uznali, že závery najvyššieho súdu a jeho argumentácia je nesprávna, a teda dôvody uvádzané najvyšším súdom v napadnutom uznesení nie sú takými dôvodmi, pre ktoré je po aplikácii objektívneho testu nestrannosti potrebné vysloviť, že u všetkých sudcov Okresného súdu Martin a Krajského súdu v Žiline existujú z hľadiska objektívneho prístupu pochybnosti o ich nestrannosti zakladajúce potrebu zmeny príslušnosti Okresného súdu Martin a Krajského súdu v Žiline, potom došlo k porušeniu označených ústavných práv sťažovateľa práve z týchto dôvodov.

4. Sťažovateľ navrhol vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil:

„Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj základné právo na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, v spojení s porušením práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 3Ndt/11/2019 a jeho uznesením z 28. augusta 2019 vydaným pod sp. zn. 3Ndt/11/2019 porušené boli.

Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Ndt/11/2019, zo dňa 28. augusta 2019, a vec sa Najvyššiemu súdu SR vracia na ďalšie konanie.

Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva [REDAKOVANÉ] náhradu trov konania...“

II.

Relevantná právna úprava

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

III.1 K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 listiny

6. Ústavný súd v úvode vzhľadom na námietky sťažovateľa a obsah napadnutého uznesenia najvyššieho súdu uvádza, že základné právo na prerokovanie a rozhodnutie vecí nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je v Trestnom poriadku garantované aj prostredníctvom vylúčenia orgánov činných v trestnom konaní, súdu a iných osôb z vykonávania úkonov trestného konania pre zaujatosť (§ 31 a § 32 Trestného poriadku).

6.1 Ústavný súd je súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Túto ochranu poskytuje aj základným právam účastníkov v konaní o ich veci pred súdmi (všeobecnými) alebo pred inými orgánmi Slovenskej republiky v prípadoch ustanovených zákonom. Tieto práva vyplývajú z ústavno-procesných princípov konania pred uvedenými orgánmi (čl. 46 až čl. 50 ústavy) a patrí medzi ne aj právo každého na rozhodnutie jeho veci tým sudcom, ktorého určuje zákon.

6.2 V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoje rozhodnutia, podľa ktorých všeobecné súdy sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje, preto je možnosť intervencie zo strany ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak ochranu neposkytujú všeobecné súdy (porov. mutatis mutandis I. ÚS 9/00, II. ÚS 592/2013, III. ÚS 375/2010, IV. ÚS 26/04). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť pre neprípustnosť (porov. § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde; ďalej porov. aj mutatis mutandis I. ÚS 22/03, II. ÚS 349/08, II. ÚS 421/2013, III. ÚS 152/03, IV. ÚS 177/05). Za situácie, ak právny poriadok pripúšťa iné možnosti nápravy uplatnením riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov, nemožno sa domáhať ochrany svojich práv v konaní pred ústavným súdom.

6.3 Na účely čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s § 31 a § 32 Trestného poriadku pod vylúčeným sudcom treba rozumieť nielen sudcu, ktorý bol skutočne vylúčený na základe rozhodnutia príslušného súdu, ktorý rozhodoval o námietke zaujatosti, ale aj sudcu, ktorý vylúčeným mal byť na základe objektívneho posúdenia jeho pomeru napr. k prejednávanej veci alebo k osobám, ktorých sa úkon priamo týka, k obhajcovi, zákonnému zástupcovi, splnomocnencom alebo pre pomer k inému orgánu činnému v tomto konaní (porovnaj m. m. IV. ÚS 26/04).

6.4 Na tomto mieste ústavný súd poukazuje na zjednocujúce stanovisko trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu sp. zn. Tpj 11/2017 z 5. apríla 2017 (publikované pod č. 15/2017; ďalej aj „zjednocujúce stanovisko“), podľa ktorého: *„O zaujatosti sudcu súdu prvého stupňa (na podklade § 31 ods. 1 Trestného poriadku) sa rozhoduje v bezprostrednej časovej nadväznosti na buď oznámenie takej okolnosti konajúcim sudcom (§ 32 ods. 1 Trestného poriadku) alebo námietku strany (§ 31 ods. 4, § 32 ods. 3 Trestného poriadku); námietku zaujatosti možno na tých istých dôvodoch založiť len raz (§ 32 ods. 6 Trestného poriadku, alternatíva prvá). V odvolacom konaní sa konkrétna okolnosť ako dôvod (možného) vylúčenia sudcu preskúmava len vtedy, ak o nej doposiaľ nebolo rozhodnuté nadriadeným súdom podľa predchádzajúcej vety (§ 32 ods. 1 alebo § 32 ods. 5 písm. c/ Trestného poriadku), keďže odvolací súd nemôže také skoršie rozhodnutie (súdu toho istého stupňa) zrušiť. Uvedené rozhodnutie vyvoláva vo vzťahu k dotknutej otázke in concreto aj naďalej právne účinky (uplatní sa zásada ne bis in idem). Napadnúť nevyllúčenie sudcu možno vo vyššie popísanej situácii len dovolaním z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 písm. e/ Trestného poriadku (alebo nedôvodné vylúčenie sudcu z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 písm. b/ Trestného poriadku).“*

6.5 Z odôvodnenia citovaného zjednocujúceho stanoviska trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu vyplýva, že *«ak sa o uvedenej otázke, v súvislostiach konkretizovaného dôvodu pochybností o nezaujatosti v zmysle § 31 ods. 1 Trestného poriadku, vyskytne v priebehu konania procesne relevantný podnet - oznámenie sudcu (§ 32 ods. 1 Trestného poriadku) alebo námietka strany (§ 32 ods. 3 Trestného poriadku), rozhodne sa o ňom v bezprostrednej nadväznosti naň. Účelom je, aby v prípade opodstatnenosti dôvodu*

na vylúčenie ihneď konal a rozhodol iný sudca, inak by sa konalo zbytočne. Dotknutá otázka sa, pokiaľ ide o dôvod na vylúčenie sudcu prvého stupňa, rieši aj v odvolacom konaní, a to ex offo, teda bez ohľadu na obsah odvolacích námietok (§ 317 ods. 1 veta druhá, § 371 ods. 1 písm. e/ Trestného poriadku). To však platí len vtedy, ak sa o konkrétnej okolnosti ako dôvodu na vylúčenie nerozhodlo už skôr s jednoznačným kompetenčným oprávnením podľa § 32 ods. 1 veta prvá alebo podľa § 32 ods. 3, ods. 5 písm. c/ Trestného poriadku, teda za účasti nadriadeného súdu ako súdu druhého stupňa. Vecný účel platnej a účinnej predmetnej zákonnej úpravy je uvedený vyššie a je zrejмый, teda procesná racionalita v zmysle nepredlžovania priebehu konania výkonom jeho (neskôr) znegovateľnej časti. Lapidárne povedané, otázka viny sa rieši až na konci prvostupňového konania, otázka vylúčenia sudcu, ak je nanesená tým, kto ju v konaní naniest' môže, sa rieši ihneď. Z procesného hľadiska potom platí, že o riešenej otázke bolo už právoplatne rozhodnuté. Odvolací súd nemôže také skoršie rozhodnutie, ktoré je rovnako rozhodnutím súdu druhého stupňa (krajský súd oproti okresnému súdu alebo okresnému súdu v sídle krajského súdu, najvyšší súd oproti Špecializovanému trestnému súdu), a v konkrétnom konaní rozhodnutím toho istého súdu, zrušiť. Nemôže teda negovať jeho právne účinky. Ak by rozhodol inak (ak by problém vôbec posudzoval), vo vzťahu ku konkrétnej okolnosti (ako dôvodu na vylúčenie sudcu) by vznikla kolízia s princípom ne bis in idem. Súd rovnakého stupňa by totiž o tej istej otázke rozhodoval opakovane, pričom právnym účinkom jeho rozhodnutia bránia už nastalé a stále pôsobiace právne účinky rozhodnutia pôvodného (nejde o prekážku res iudicata v zmysle § 9 ods. 1 písm. e/ Trestného poriadku, aj keď táto úprava odráža ten istý princíp, ale vo vzťahu k meritórnemu rozhodnutiu - rozhodnutiu vo veci samej, o rovnakej osobe a rovnakom skutku). Odvolací prieskum možno pripustiť, ak by o otázke vylúčenia rozhodol len súd prvého stupňa, bez rozhodovania nadriadeného súdu podľa § 32 ods. 3 Trestného poriadku, teda na námietku strany a bez sťažnostného prieskumu. Ďalší prieskum uvedenej otázky (v jej konkretizovanom vyjadrení) prichádza potom do úvahy až na základe rozhodovania súdu, ktorý môže negovať právne účinky pôvodného rozhodnutia, a to buď ho priamo zrušiť, alebo ho negovať pri prieskume postupu súdu nižšieho stupňa (s možnosťou následného zrušenia meritórneho rozhodnutia). V trestnom konaní ide o dovolacie konanie, v ktorom možno napadnúť nevyvylúčenie sudcu dovolaním z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 písm. e/ Trestného poriadku (alebo

nedôvodné vylúčenie sudcu z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 písm. b/ Trestného poriadku). Prieskum pôvodného rozhodnutia je konkrétne možný podľa § 374 ods. 3 Trestného poriadku („v dovolaní možno uplatňovať ako dôvod dovolania aj konanie na súde prvého stupňa, ak vytykané pochybenia neboli napravené v konaní o riadnom opravnom prostriedku“) - konaním o riadnom opravnom prostriedku je konanie o sťažnosti proti uzneseniu nadriadeného súdu o riešenej otázke. Námietskou vznesenou už v priebehu konania je vyriešená aj podmienka predchádzajúceho uplatnenia okolností zodpovedajúcich tejto kategórii dovolacích dôvodov v zmysle § 371 ods. 4 Trestného poriadku („najneskôr v konaní pred odvolacím súdom“). Možnosť zrušenia meritórneho rozhodnutia a predchádzajúceho mu „chybného konania“ je daná ustanoveniami § 386 ods. 2, § 388 ods. 1 Trestného poriadku.».

6.6 Sumarizujúc citované zjednocujúce stanovisko trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu v jednej vete ústavný súd uvádza, že pokiaľ bolo o otázke zaujatosti sudcu na podklade oznámenia sudcu (§ 32 ods. 1 Trestného poriadku) alebo námietky strany (§ 32 ods. 3 Trestného poriadku) v priebehu trestného konania rozhodnuté príslušným (nadriadeným/druhostupňovým) súdom, potom sa otázka zaujatosti sudcu môže (musí) riešiť v rámci dovolacieho konania na podklade dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku („Dovolanie možno podať, ak vo veci konal alebo rozhodol orgán činný v trestnom konaní, sudca alebo prísediaci, ktorý mal byť vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania“) proti meritórnemu rozhodnutiu. To znamená, že existencia právoplatného rozhodnutia nadriadeného súdu o tom, že sudca je alebo nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí, nebráni dovolaciemu súdu pri skúmaní podmienok prípustnosti dovolania posúdiť túto otázku samostatne a prípadne i inak, než ju posúdil nadriadený súd súdu procesnému, ktorý vo veci rozhodoval.

6.7 Tomu zodpovedá i záver najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 2 Tdo 25/2008 (publikovaný pod č. 62/2011), podľa ktorého „dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. e) zákona č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov je garantom zabezpečenia neustrannosti a nezaujatosti trestného konania ako celku, ako aj jednotlivých úkonov vykonaných v rámci trestného konania... Pre posúdenie otázky, či úkony vykonával alebo nevykonával vylúčený orgán, je v zmysle ustanovenia § 31 ods. 4 druhej vety Trestného

poriadku právne irelevantná okolnosť, že z vykonávania úkonov trestného konania sa... orgán vylúčil pre neopodstatnené a nedôvodné námietky zaujatosti vznášané obvineným.“.

6.8 K dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku a k možnosti najvyššieho súdu skúmať v dovolacom konaní prítomnosť/existenciu dôvodov vylúčenia sudcu nižšieho stupňa z trestného konania sa vyjadril i ústavný súd, ktorý právnou vetou nálezu sp. zn. I. ÚS 129/2010 z 9. marca 2011 (publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení ústavného súdu pod č. 25/2011) judikoval, že *«pri posudzovaní ne/zaujatosti sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) musí dovolací senát venovať meritórnú pozornosť dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku obzvlášť v prípadoch, v ktorých senáty najvyššieho súdu dospeli k rôznym záverom. Dovolací senát najvyššieho súdu musí v záujme reálneho naplnenia ústavného práva na súdnu ochranu (v spojení s právom na zákonného sudcu) a práva na spravodlivé súdne konanie vecne posúdiť, či namietaný sudca mal alebo nemal byť vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania.».*

6.9 Z dosiaľ uvedeného vyplýva, že podľa platnej právnej úpravy konania pred všeobecnými súdmi a judikatúry všeobecného i ústavného súdnictva je pochybenie súdov v otázke vyhodnotenia prítomnosti dôvodov vylúčenia sudcu z úkonov trestného konania dôvodom na podanie dovolania proti meritórnemu rozhodnutiu z dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku.

7. Ústavný súd teda vo veci sťažovateľa hodnotí rovnako, ako to urobil v obdobných veciach sp. zn. II. ÚS 444/2018, sp. zn. III. ÚS 26/2010 alebo (m. m.) sp. zn. II. ÚS 211/2016, že pokiaľ podľa názoru sťažovateľa najvyšší súd napadnutým uznesením rozhodol zjavne neodôvodnene a vo veci samej mali rozhodovať sudcovia, ktorí nemali byť podľa objektívneho posúdenia ich pomeru k veci alebo k účastníkom konania alebo k ich zástupcom z ďalšej účasti na prejednávaní veci a rozhodovaní vylúčení, resp. ak bola podľa sťažovateľa na tomto základe vec prikázaná nepríslušnému prvostupňovému súdu (z dôvodu sťažovateľovho presvedčenia, že sudcovia inak príslušného okresného súdu nemali byť vylúčení z prejednávania veci, a teda že nedošlo k naplneniu hypotézy § 31 ods. 1 Trestného poriadku) a vo veci tak rozhodne nezákonný

sudca, potom sa jeho sťažnosť podaná ústavnému súdu javí ako predčasná, keďže v ďalšom konaní v merite veci pred všeobecnými súdmi môže sťažovateľ postupovať už uvedeným spôsobom a môže následne uplatniť z uvedených dôvodov dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok, na základe ktorého je oprávnený, ale i povinný poskytnúť ochranu jeho základným právam najvyšší súd ako súd príslušný pre dovolacie konanie.

7.1 Ústava ani zákon o ústavnom súde nepripúšťajú, aby účastník konania domáhajúci sa ochrany svojich základných práv sám rozhodol o tom, či sa jej bude domáhať v konaní pred všeobecnými súdmi alebo ústavným súdom. Naopak, z čl. 127 ods. 1 ústavy zjavne vyplýva, že pred podaním sťažnosti ústavnému súdu musí účastník konania vyčerpať všetky riadne i mimoriadne opravné prostriedky, resp. iné prostriedky nápravy, ktoré sú mu dostupné v konaní pred všeobecnými súdmi.

8. Čo sa týka úvah sťažovateľa o zaujatosti/nezaujatosti sudcu najvyššieho súdu [REDAKOVANÉ], ktorý ako člen senátu rozhodoval napadnutú vec sťažovateľa, ústavný súd uvádza, že sťažovateľ mal možnosť po oboznámení sa s návrhom poškodeného o odňatie a prikázanie veci a po oboznámení sa so zložením príslušného senátu najvyššieho súdu v prípade stotožnenia sa s námietkami a návrhom poškodeného namietat' podľa § 31 Trestného poriadku zaujatost' [REDAKOVANÉ] z dôvodov obdobných (prípadne iných), ako vzniesol poškodený. Sťažovateľ neuvádza, o to viac neodôvodňuje a už vôbec nepreukazuje, že by takúto námietku vzniesol a že by postupoval tak, ako mu to prikazuje § 31 ods. 5 Trestného poriadku. V tomto smere tak sťažovateľ nevyužil účinný prostriedok ochrany svojich práv.

9. Vzhľadom na dosiaľ prezentované závery ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde ako neprípustnú.

III.2 K namietanému porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru

10. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že konanie o námietke zaujatosti, nezávislé na konaní, v ktorom bola námietka uplatnená,

a s tým spojené vylúčenie sudcu z prejednávania veci alebo prípadné odňatie a prikázanie veci, sa týka predovšetkým procesných práv účastníka konania a netýka sa hmotných práv a záväzkov podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Aj keď konanie o námietke zaujatosti a odňatí a prikázaní veci môže mať vplyv na konanie vo veci samej, ide o nedostatočné spojenie a vzdialené následky, aby mohol čl. 6 ods. 1 dohovoru vstúpiť do hry, a preto čl. 6 ods. 1 dohovoru je na takéto konanie neaplikovateľný (pozri Schreiber and Boetsch v. Francúzsko, č. 58751/00, rozhodnutie ESĽP o prijateľnosti z 11. 12. 2003; Mianowicz v. Nemecko, č. 37111/04, 55440/07, 55443/07, rozhodnutie ESĽP o prijateľnosti z 19. 5. 2009, oddiel 1a).

10.1 Ústavný súd v nadväznosti na uvedené odkazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť je preto možné považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (porov. napr. I. ÚS 105/06, II. ÚS 66/2011, III. ÚS 155/09, IV. ÚS 35/02).

10.2 Vzhľadom na uvedené ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. novembra 2019

Jana Laššáková
predsedníčka senátu